

[Hrvatska](#) [Vijesti](#)

MRAČNE STRANE ŽIVOTA: Sanja Major – Divim se gospođi koja je rekla “neka se srame nasilnici, zlostavljači, silovatelji, a ne njihove žrtve”

[24. rujna 2024.](#), [mračne strane života](#), [nasilje nad ženama](#), [sanja major](#)

Borba protiv nasilja nad ženama u Hrvatskoj još ne daje dobre rezultate. Podaci kažu kako je u prvih osam mjeseci 2024. evidentirano 28 ubojstava u kojima je devet ubijenih žena, a od kojih su tri žene ubili njihovi intimni partneri. U istom razdoblju 2023. evidentirano je ukupno 17 ubojstava u kojima je bilo pet ubijenih žena, od kojih su tri žene ubili njihovi

intimni partneri. O svemu razgovaramo sa sociologinjom Sanjom Major, ravnateljicu Ustanove za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom URIHO i potpredsjednicom Foruma žena SDP-a.

Razgovarala: Sandra P. Petrž

Muževi su po zakonu tukli žene još 753. godine prije Krista, danas ih tuku mimo zakona. Ali ne tuku samo muževi, žene su žrtve svih mogućih nasilnika. Najnoviji podaci UN-a govore kako je na globalnoj razini više od 700 milijuna žena – gotovo jedna od tri – bilo izloženo fizičkom i/ili seksualnom nasilju od partnera, nepartnerskom seksualnom nasilju ili oboje, i to barem jednom u životu. Zašto Hrvatska ne može dobiti bitku protiv takvih nasilnika?

Zato što se radi o duboko ukorijenjenim patrijarhalnim obrascima koji ne poznaju granice – ni prostorne ni vremenske. Hrvatska ima relativno dobre zakone, no činjenica je da se ne provode. Barem ne u smislu smanjivanja incidencije nasilja u obitelji, a tomu u prilog govore, ne samo naš kolektivni osjećaj nesigurnosti, nego i gole činjenice – od izricanja najnižih presuda nasilnicima do uzimanja u obzir “olakotnih” okolnosti kao što je, primjerice, status branitelja. Postoji i problem relativiziranja nasilja, od onih klasično sramotnih i neinteligentnih “sama je to tražila” do javnog diskursa koji ohrabruje muški princip rješavanja sukoba grubom riječju, arogancijom i omalovažavanjem, a često i fizičkom silom.

Nasilje žene često ne prijavljuju, razlozi su strah, neugoda... Kako tome doskočiti?

Dok god žene nemaju povjerenje u institucije, a ne mogu ga ni steći zahvaljujući lošoj praksi i odsustvu podrške, i dalje će trpjeti nasilje u tišini. Tek s dokazanim funkcioniranjem državnih organa, a ne samo oslanjanjem na izrazito važan segment civilnog društva koje žrtvama nasilja pruža podršku, možemo očekivati prijavljivanje nasilnika i nasilja.

U Francuskoj se upravo odvija suđenje muškarcu koji je 10 godina drogirao svoju suprugu i pozivao druge, nepoznate muškarce, da je nesvjesnu i protiv njenog znanja i volje – siluju. Užasna je, nažalost ne i iznenađujuća, činjenica da se toj okrutnoj ideji pridružio velik broj muškaraca – sasvim “običnih” (ne)ljudi iz susjedstva. Ono što je neizmjereno važno je način na koji se s takvim neljudskim iskustvom nosi gđa GISELE PELICOT, žrtva vlastitog supruga, žrtva desetaka muškaraca, žrtva patrijarhalnog vjerovanja da je žena vlasništvo muškarca i da on s njom može raditi što hoće.

Gđa Pelicot i njezina djeca pristala su na javno suđenje; svoju intimu i svoju bol dijele s milijunima nepoznatih i glasno govore: “Neka sram promijeni stranu”. Neka se srame i gledaju u pod nasilnici, zlostavljači, silovatelji, a ne njihove žrtve.

Ne mogu riječima iskazati divljenje i poštovanje koje osjećam prema gđi Pelicot i njezinom snažnom suočavanju s užasom koji je proživjela.

Dodala bih i važnost edukacije, podjednako dječaka i djevojčica, o ravnopravnosti, nenasilju, poštivanju drugačijih, brizi o slabijima i nemoćnijima, općenito o toleranciji i ljudskim pravima.

Koliku krivicu za nasilje nad ženama snose policija i sudovi. Vidimo da su neki visoki političari nedodirljivi, da se za njihovo nasilje doznaje iz medija... da ako i dođe do suda da sve traje u beskonačnost.

Ogromnu – i odgovornost i krivicu. U pravosuđu su generirani mnogi problemi, od sporog rješavanja postupaka zbog čega dolazi i do čestih zastara pa sve do izricanja sramotno niskih kazni. To, naravno, žene obeshrabruje da prijavljuju nasilje, a muškarce ohrabruje da ustraju u nasilju – sve do ubojstva.

Skлонost nasilju nije rezervirana “samo” za niskoobrazovane. Nažalost, stupanj obrazovanja ili društveni ugled nam ne garantiraju da će čovjek izrasti u zdravu i funkcionalnu osobu koja svoje frustracije neće ispoljavati šakom ili oružjem. Lokalni i nacionalni političari su posebna kategorija – ne zato što su sami po sebi uvaženi, već zato što njihova moć proizlazi iz pozicije koju obnašaju.

I upravo zato bi političke stranke trebale prestati štititi zlostavljače. S jasnom osudom svakog oblika nasilja, ali i zakonskom sankcijom doživotne zabrane bavljenja politikom (ili bilo kojom drugom javnom funkcijom) nasilnicima i zlostavljačima, političke se stranke mogu “oprati” od dojma da (im) je nasilje prihvatljivo kad su njihovi dečki u pitanju.

Koliko je krivica na službenoj politici, u kojoj imamo i slučajeve kada političari na visokim funkcijama omalovažavaju žene?

Ako samo malo obratite pažnju na način govora, retoriku političara i drugih javnih osoba (pa i medija), primijetit ćete puno agresivnih tonova, puno natjecanja tko će smisliti uvredljiviju riječ ili naziv za svog neistomišljenika, mnoštvo seksističkih pošalica, niskih udaraca, macho spike...

Kao što smo imali prilike vidjeti, nasilje, a pogotovo verbalno, nije rezervirano samo za pripadnike konzervativnih i desničarskih stranaka poput Plenkovića, Pavličeka itd. Nažalost, i oni koji se proglašavaju ljevičarima i/ili liberalima skloni su omalovažavanju i vrijeđanju žena; od Radimira Čačića do Zorana Milanovića. No, ne volimo to isticati, pa se doima kao da podržavamo borbu protiv nasilja selektivno i prigodničarski – obično kad obilježavamo određene događaje. Javni se diskurs mora uvelike promijeniti ako ne želimo odgajati nove generacije nasilnika. Jedna od nužnih aktivnosti bila bi i obvezatno obrazovanje iz kulture govora i komuniciranja u školama. Naime, mladi nasilnici imaju teškoće s prepoznavanjem i prihvatljivim verbalnim izražavanjem svojih frustracija pa komuniciraju silom, a što generira nove obrasce nasilničkog ponašanja dalje u životu. Nažalost, kad vam se još i političari s govornice obraćaju verbalnom agresijom, mladi to prihvaćaju kao model uspješnosti koji vam garantira da ćete jednoga dana biti u poziciji moći.

Može li žena uopće biti ravnopravna u društvo kada joj dežurna politika pokušava nametnuti i neke ograde kada je riječ o njezinom tijelu, recimo pitanje pobačaja?

Pravo na pobačaj ne smije i ne može biti dovedeno u pitanje, bez obzira na sav trud desničarskih i klerikalnih krugova. Ustavni sud Republike Hrvatske je naložio donošenje novog zakona koji regulira prekid trudnoće, s kojim se debelo kasni, no valja, uvijek ispočetka, naglašavati da pravo na pobačaj ne smije biti predmet rasprave. Nažalost, s obzirom na odnos snaga u Hrvatskom saboru i Vladi, ne vjerujem da ćemo ga dočekati ni u ovome mandatu. Iako je pravo na pobačaj zagarantirano postojećim zakonom, u mnogim bolnicama je nedostupan jer se liječnici i liječnice pozivaju na priziv savjesti. Kada bi se to zakonski reguliralo te kada bi ravnatelji i ravnateljice bili sankcionirani (financijski, ali iz vlastita džepa ili pak razrješenjem) zbog nemogućnosti osiguravanja dostupnog pobačaja, situacija bi se uvelike promijenila.

Može li se u ime demokracije dopuštati da molitelji zaposjedaju glavni zagrebački trg a može se iščitati kakve poruke šalju prema ženama i njihovim slobodama?

Molitelji su velik problem, ne zbog zaposjedanja glavnih trgova, već zbog poruka koje šalju. Ne radi se o vjeri, već o manipulaciji vjerom. To iritira i frustrira te izaziva osjećaj bespomoćnosti, ali službena politika jednostavno ne smije i ne može dopustiti da njihova okupljanja rezultiraju smanjivanjem stvarnih prava žena. Realnija je opasnost da će takva okupljanja potaknuti nekoga na nasilje jer se osjeća osnaženim vjerom u Boga i vlastitim poslanjem kao autoriteta u obitelji.

Nije li i to na neki način poticanje na nasilje kada otvoreno kažu da se zalažu “za muškarce – da postanu duhovni autoriteti u obitelji, za život u predbračnoj čistoći, za čednost u odijevanju za prestanak pobačaja...”?

Iako su jako oprezni u formulacijama za što (se) mole, istina je da nas tako i dalje objektiviziraju. Dakle, prema njihovu shvaćanju – mi nismo subjekt, a ako nisi subjekt, onda si objekt. Tada postaješ nečija svojina s kojom Gazda može raditi što god želi; od najblaže varijante da nam govori da začepimo, do najgore da nas siluje, mlati, ubije. Možda ova ocjena grubo zvuči, ali je mnogo manje gruba od onoga što nam se zaista događa kad netko pomisli da je duhovni autoritet u obitelji. Ne zaboravimo, oni ne žele autoritet, oni žele autoritarnost, toliko obožavanu karakteristiku muževnosti u patrijarhalnim društvima.

Kako može Hrvatska jače iskoračiti u rješavanju problema nasilja kada i u vlasti participiraju oni koji su bili protiv Istanbulske konvencije, zazivali o njoj referendum, a da nisu ni pročitali što u njoj piše?

Sigurna sam da je neki jesu pročitali, ali ne čudi me da ništa nisu shvatili. Da jesu, ne bi govorili o rodnoj ideologiji kao najvećoj prijetnji zdravom hrvatskom društvu. Čitanje s razumijevanjem vježba se u nižim razredima osnovne škole i upravo zato je obrazovni sustav izrazito važan; nove generacije moramo odgajati u duhu rodne i spolne ravnopravnosti – od nenasilne komunikacije do jednake participacije u obiteljskim i kućanskim obvezama. Radikalna desnica je u vlasti

minorizirana i osim povremenih incidenata, ne očekujem da će imati stvarnu moć da utječu na smanjivanje prava žena. Sudstvo je kao zasebna grana vlasti druga stvar. Uvođenjem femicida u Kazneni zakon nismo se pomaknuli s mrtve točke.

Što Forum žena SDP-a čini na planu borbe protiv nasilja nad ženama i postoje li neke strateške odrednice koje bi mogle dati bolje rezultate?

Od samih početaka, Forum žena se bavi pitanjem nasilja u obitelji, ali i strukturalnog nasilja koje institucije vrše nad ženama. Kao posljednji primjer možemo istaknuti slučaj osječkog ginekologa koji je silovao pacijenticu na radnome mjestu. Prošle smo godine pokrenule akciju “Glasom protiv nasilja” u kojoj smo nekoliko mjeseci petkom, prije subotnjeg okupljanja molitelja, ispred Palače pravde čitale dijelove Ustava, Zakona o ravnopravnosti spolova, Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, Kaznenog zakona, novinske članke o ubijenim ženama u namjeri da ukažemo na mizoginu i ciničnu sudsku praksu izricanja najblažih kazni za nasilje nad ženama. Sada nam predstoje novi pritisci jer se ništa nije promijenilo.

Zalažem se za radikalnu reformu skrbi o ženama žrtvama nasilja; za početak da se nasilnici smještaju u tzv. sigurne kuće, a ne da žene i djeca moraju u okrilju noći bježati kako bi spasili živu glavu. Kada govorimo o žrtvama nasilja, posebna se pozornost mora posvetiti starijim ženama i ženama s invaliditetom, kao dvostruko diskriminiranim skupinama. Forum žena treba inzistirati i na donošenju novog zakona o prekidu trudnoće; posebice u dijelu neosiguravanja dostupnog pobačaja zbog priziva savjesti. Institucionalno nasilje je, kao posljedica dugogodišnjeg klijentelizma, postalo pravilo i tu bi institucije morale brže reagirati u sankcioniranju odgovornih. Dok nema kaznene odgovornosti za službene osobe koje nisu reagirale na sprječavanje nasilja ili, još gore, na počinjeno nasilje – bojim se da ćemo i dalje brojati žrtve. Forum žena će i dalje upozoravati na to, ali to nije dovoljno – moramo vršiti pritisak i na svoje saborske zastupnike i zastupnice da predlažu kvalitetna zakonska rješenja i mjere koje će zaštititi žene od nasilja.

**Serijal MRAČNE STRANE ŽIVOTA – Svjedočanstva očaja u nasilju nad ženama, objavljen je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz programa poticanja novinarske izvrsnosti.*